

5 Geheimen van het Nederlands

Ons geheimzinnig

1. HOEVEEL WOORDEN ZIJN ER IN HET NEDERLANDS?

Iets wat de hele tijd groeit, kun je niet meten. Als de Nederlandse woordenschat er op elk moment van de dag woorden bij krijgt, kun je nooit zeggen hoeveel woorden er eigenlijk zijn.

Stel dat je vanmiddag nog een spelletje bedenkt met een vingerhoed. Dan noem je dat je *vingerhoedspel*. Iedereen zal dat woord begrijpen, hoewel het in geen woordenboek staat. Jij bent de eerste *vingerhoedspeler*, maar als ook anderen het leuk vinden, komt er misschien wel een *vingerhoedspelcompetitie* van. Als dat spel op de zenuwen van je leraren begint te werken, wordt op je school misschien een *vingerhoedspelverbod* afgekondigd. Daartegen kunnen *vingerhoedspelfanaten* zich misschien wel verenigen in *vingerhoedsspelverdedigingsactiegroepen*. En zo zou je kunnen doorgaan. Wat we doen is telkens weer nieuwe samenstellingen maken met de woorden die ons ter beschikking staan.

Die heel lange woorden (*spaghettislingerwoorden*?) maken we natuurlijk niet, want ze worden op den duur onhanteerbaar. Maar het zijn wel perfecte Nederlandse woorden, gemunt volgens de regels van de kunst.

Een blik in een woordenboek leert ons dat de meeste woorden die daarin staan ook samenstellingen zijn. Achter het woord *geld* bijvoorbeeld, staan in de dikke Van Dale niet minder dan 222 samenstellingen, van *geldaanmuntning* tot *geldzuivering*. En woorden als *gelddrukmaschine*, *geldrover* en *geldverzamelaar* staan er niet eens bij!

Kortom, de dikke Van Dale, met zijn 260.000 trefwoorden, is nog lang niet volledig. De mogelijke woordenschat is vele malen groter. Zeg maar oneindig.

2. HOEVEEL NIEUWE WOORDEN KRIJGT HET NEDERLANDS ELK JAAR?

Uitgeverij Van Dale publiceert elk jaar een boek met nieuwe woorden, het Jaarboek Taal. Daarin staan tussen twee- en vierduizend nieuwelingen, dus grofweg tien per dag. Veel van deze woorden zijn eendagsvliegers. In het Jaarboek Taal 2010 verscheen bij-

voorbeeld *noodbank*: een door de overheid opgerichte tijdelijke bank waar financiële instellingen waardeloze leningen kunnen stallen. Samen met de woorden *bankendomino*, *rommelkrediet* en *zombiebank* is het een woord uit de bankencrisis van 2009. Als we die eenmaal verteerd hebben, zullen ook de woorden wel verdwijnen.

Een andere categorie zijn woorden die op een bepaald ogenblik in de media komen, maar waar de woordenboekmakers niet van kunnen voorspellen of ze zullen doordringen tot het dagelijkse taalgebruik. Voorbeelden uit datzelfde Jaarboek Taal 2010 zijn *gedoogroken* (roken waar dat eigenlijk niet mag, maar waar het gedoogd wordt), *Mekkaprik* (vaccinatie voor islamieten die op bedevaart gaan naar Mekka), *tripknol* (een soort paddenstoel waar je hallucinaties van krijgt) en *wokarm* (ontstoken elleboog door vaak in de wok te roeren).

En dan worden er elk jaar woorden opgemerkt die al jaren bestaan, maar die om onduidelijke redenen door de mazen van het net zijn geglipt. Gek genoeg is het pas in het Jaarboek 2010 dat woorden als *kaas-en-wijnavond*, *ouderwens* en *winterprik* zijn verschenen.

3. WAT IS HET LANGSTE WOORD IN HET NEDERLANDS?

Omdat je van twee woorden heel vaak een derde kunt maken, kun je elk woord nog een stukje langer maken. In principe bestaat er dus niet zoiets als het langst denkbare Nederlandse woord.

Maar dat wil niet zeggen dat woorden als *aardappelmesslijpersvakbondsverga-derlokaal* ook echt voorkomen. En als ze niet voorkomen, bestaan ze ook niet. Dus gaan we kijken naar lange woorden in het woordenboek. In de huidige Van Dale is het langste: *meervoudigepersoonlijkheidsstoornis*. Een woord dat met zijn 34 letters zo onhandig is, dat mensen die het soms nodig hebben, er een afkorting van hebben gemaakt: *MPS*.

In een vorige editie van hetzelfde woordenboek kon je *zandzeepsodemineraalwatersteenstralen* tegenkomen. 37 letters om uit te drukken dat iemand maar beter kon 'ophoepelen'.

4. WAT IS DE LANGSTE PLAATSNAAM IN HET NEDERLANDS?

Volgens het Nationaal Instituut voor de Statistiek is de langste naam van een Belgische fusiegemeente: *Ottignies-Louvain-la-Neuve* (23 letters en 3 streepjes). Daarna komen *Chapelle-lez-Herlaimont* (21 tekens en 2 streepjes) en *Saint-Georges-sur-Meuse* (20 letters en 3 streepjes). De langste gemeentenamen in Vlaanderen zijn *Lange-mark-Poelkapelle* en *Scherpenheuvel-Zichem*, beide 21 letters en 1 streepje.

De langste gemeentenaam in Nederland is (hou je vast): *Grijpskerke, Poppendamme, Buttinge, Zantvoort en Hoogelande* (50 tekens, exclusief spaties en komma's). Als het maar één woord mag zijn, wordt het *Gasselterboerveenschemond* (27 letters).

5. WAT IS DE LANGSTE STRAATNAAM?

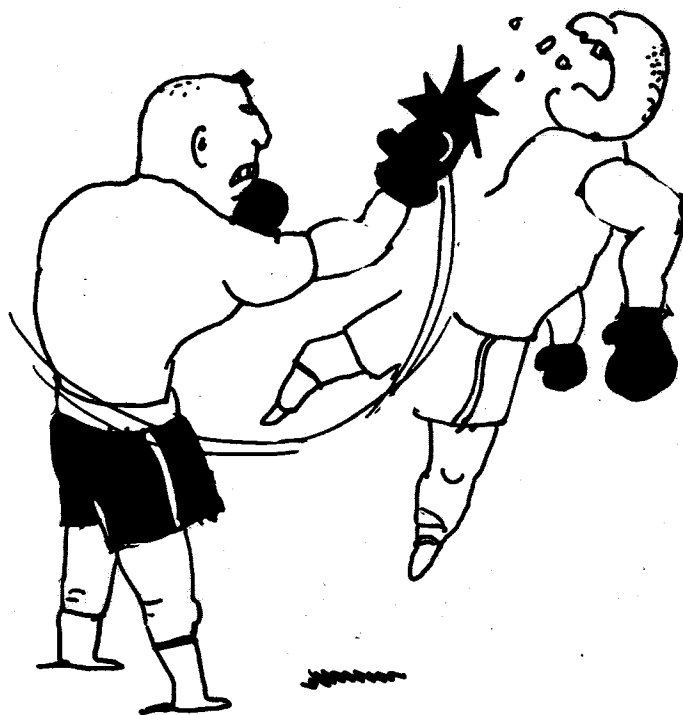
Straatnamen liggen officieel vast. Het zijn eigennamen. Daardoor zou je in lijsten kunnen zoeken welke de langste is.

Je kunt het ook aan de bevolking vragen. Het Radio 1-programma Mezzo is twee jaar geleden op zoek gegaan naar het langste straatnaambord in Vlaanderen. Toen kwam het Oost-Vlaamse Malderen als winnaar uit de bus met de *Burgemeester Charles Rotsart de Hertainglaan* (40 letters). Ook Kortrijk deed het niet slecht, met de *Volksvertegenwoordiger De Jaegerelaan* (35 letters). Tot 1999 was Affligem een sterke kandidaat, met de *Parallelweg van 't klein Kapelleveld* (31 letters). Die straat was maar zo'n 200 meter lang. Het straatnaambord kon er net op, zou je zeggen. Maar het gemeentebestuur heeft de naam toen veranderd in *Parallelweg*.

6. WAT IS HET KORTSTE WOORD IN HET NEDERLANDS?

Het kortste woord bestaat uit één letter of één klank. En dat kan elke letter van het alfabet zijn. Je kunt namelijk zeggen 'schrijf een a, een b, een c' enzovoort. De meeste worden ook nog eens gebruikt als afkorting. De *a* bijvoorbeeld voor *are*, de *b* voor *bruto*, de *c* voor *circa*. En de positieve wetenschappen bezorgen ons symbolen als *K* voor kalium en *r* voor de straal van een cirkel.

Nederlands

Ten slotte hebben we woorden die uit één klinker bestaan, zoals *à* (10 à 15 personen), *o* (o zo groot!) en *u* (u zegt?).

7. WANNEER IS EEN WOORD EEN WOORD?

Een woord is een zelfstandig in een zin voorkomende vorm met een betekenis. Dat kun je het duidelijkst zien aan zelfstandige naamwoorden zoals *zwembad*, werkwoorden zoals *struikelen* en bijvoeglijke naamwoorden zoals *blauw*. Maar ook minder met betekenis gevulde vormen als *niet* (roken) en (verboden) *te* (roken) noemen we zonder problemen woorden.

En toch volstaat de betekenis niet om aan een vorm de status van een woord toe te ken-

nen. Neem *grobber*. Je hoeft het niet op te zoeken, want het woordenboek kent dit niet. Dat komt doordat het geen betekenis heeft. Oké, dan geven we er een betekenis aan. Een jongen die probeert overeind te blijven op een skateboard, maar daar niet in slaagt, noem ik vanaf nu een *grobber*.

Is het Nederlands daardoor een woord rijker geworden?

Nee. Er is nog een ander wezenlijk kenmerk voor een woord: het moet behoren tot een taal. Dat wil zeggen: tot een systeem waarmee mensen informatie kunnen uitwisselen met elkaar. Zolang ik de enige ben die *grobbers* kent, kan ik niets aanvangen met dat 'woord'.

Maar misschien verandert dat nu?

8. HOEVEEL WOORDEN KENT EEN MENS?

Een Nederlandstalig kind van vier jaar kent ongeveer 3.200 woorden. Dat kind begrijpt die woorden als het ze hoort ('passieve' woordenschat). Het aantal woorden dat het uit eigen beweging zal gebruiken ('actieve' woordenschat) ligt veel lager. Tot en met het achtste jaar komen daar jaarlijks zo'n 600 woorden bij. Dat zijn er bijna twee per dag. Op dat ogenblik kent het kind ook de regels om zinnen te maken en heeft het dus de taal eigenlijk onder de knie.

De ontwikkeling van de woordenschat gaat daarna heel snel door: tussen de 1.700 en 3.000 woorden per jaar. Op ons twaalfde kennen we ongeveer 17.000 woorden, als we twintig zijn, ongeveer 60.000.

Mensen leren woorden bij zolang ze leven.

Een volwassene komt gemakkelijk aan 75.000 woorden. Maar zelfs dat is nauwelijks een kwart van de dikke Van Dale. Je hoeft geen woordenboek van buiten te kennen om een taal te spreken. Men heeft uitgerekend dat Shakespeare bijvoorbeeld voor zijn hele werk niet meer dan 15.000 verschillende woorden nodig heeft gehad.

Wat staat er dan nog meer in dat woordenboek? Om te beginnen veel woorden die alleen sommige mensen kennen. De woordenschat van vissers, bijvoorbeeld, of van landbouwers of van postzegelverzamelaars. Daarnaast ook veel woorden die niet meer tot onze dagelijkse taal behoren. Sla maar eens een willekeurige pagina van een woordenboek open, en je weet niet wat je ziet: *doerak, doesgaatje, doesoen, doetebolten, doezelboekje, doezelkrijt...*

9. WAT IS EEN SPOOKWOORD?

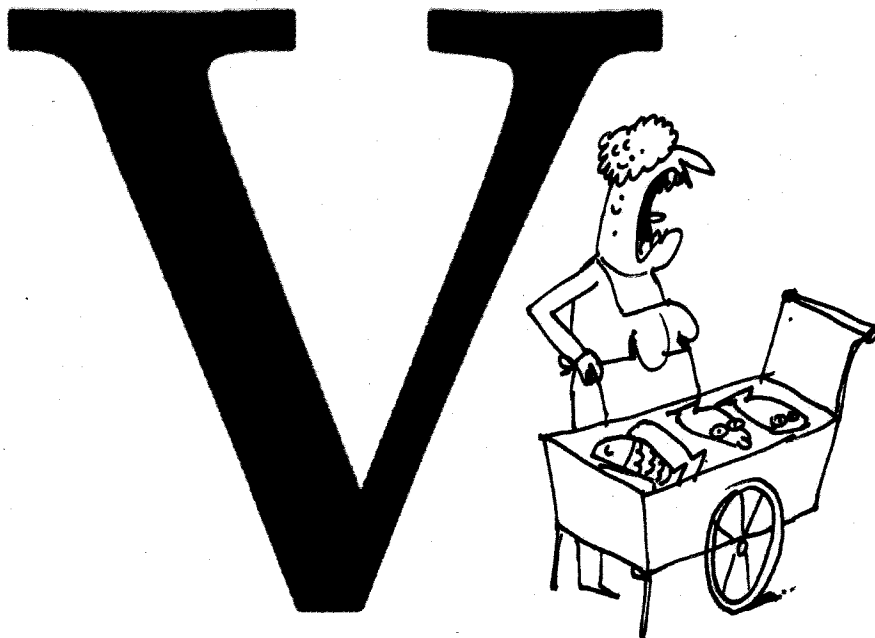
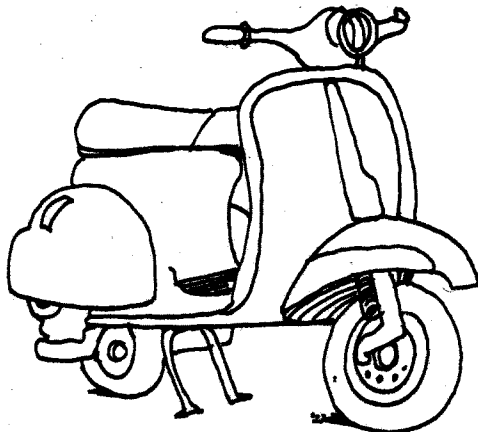
Sommige woorden bestaan alleen in één woordenboek. Dat noemen we spookwoorden. Ze kunnen in het woordenboek terecht zijn gekomen door een domme tikfout. Zo stond in het Groene Boekje ooit *kenningsmakingsgesprek* en in de dikke Van Dale *misteoreolen (mistevreden)*.

Andere spookwoorden zijn verzonnen en met opzet tussen de bestaande woorden geplaatst. Pater J. Verschuieren bedacht voor de grap ooit het woord *roltrappist*, als een combinatie van *roltrap* en *trappist* en zette dat in het woordenboek dat naar hem werd genoemd. In de vorige Van Dale (13de editie) stond een woord voor het papiertje dat de slager tussen verschillende plakjes ham of kaas legt, om te vermijden dat ze aan elkaar

plakken. Dat woord was *honduree*, maar niemand had er al van gehoord. Ooit stond er ook de spookuitdrukking *stromen als de Rijn bij Detiger* (Pim Detiger was toen directeur van Van Dale en de spreuk leek op *stromen als de wijn bij de Tiger*).

Het oudst bekende spookwoord in het Nederlands zou het werkwoord *vermisten* kunnen zijn. Dat staat in het woordenboek van Kiliaan (1599) als synoniem van *verkwisten*. Het zou kunnen ontstaan zijn uit de uitdrukking *in mist doen opgaan*.

De reden waarom woordenboekenmakers spookwoorden opnemen, is dat ze plagiaat willen voorkomen. Het verzamelen van woorden kost de redactie een hoop tijd en de uitgever een pak geld. Andere uitgevers zouden op het idee kunnen komen met een minimale inspanning en een maximale brutaliteit een compleet woordenboek te kopiëren. Maar als in dat boek spookwoorden staan, die de dief alleen in dat ene boek heeft kunnen vinden, kan dat plagiaat gemakkelijk worden aangetoond.

10. HET NEDERLANDS HEEFT 26 LETTERS OMDAT ER 26 KLANKEN ZIJN. KLOPT DAT?

Nee, het Nederlands heeft 35 spraakklanken of fonemen. Daarmee kunnen we dus de honderdduizenden woorden vormen die onze woordenschat telt. Die 35 bestaan uit 16 klinkers (zoals /a/ en /e/) en 19 medeklinkers (zoals /b/ en /d/). Bij die 35 zijn niet inbegrepen de spraakklanken die alleen in leenwoorden voorkomen, zoals /zj/ (in *jury*) en /èè/ in *beige*.

Wij gebruiken het Latijnse alfabet. Daarin zijn er 26 letters.

Het aantal beschikbare letters is dus te klein om alle spraakklanken weer te geven. Daarom zijn we gedwongen om een en dezelfde letter te gebruiken voor verschillende spraakklanken. En zo klinkt de /e/ in *de* heel anders dan in *rek* en in *bezig*. De /a/ van *dak* en de /aa/ van *daken* schrijven we met hetzelfde teken. Voor de klank /ch/ hebben we helemaal geen letter. Daarvoor moeten we een combinatie van twee letters gebruiken. Dat doen we bijvoorbeeld ook voor de klanken /oe/, /ui/ en /ij/. Gewone geschreven letters en combinaties die we voor een specifieke spraakklank gebruiken, noemen we grafemen.

11. ZITTEN ER GATEN IN DE TAAL?

Met een gat in de taal wordt bedoeld: een begrip dat we allemaal kennen, maar waar we geen woord voor hebben. Zo hebben ze geen woord voor het ongeduldige nog-eens-duwen op de knop, bijvoorbeeld van een lift die maar wegblijft. Ook geen voor het omgekeerde van tutoyeren, voor u-en-uwzeggen dus, hebben we geen woord. Een heleboel onderdelen en plaatsen op ons lichaam hebben een naam, maar niet de binnenkant van onze elleboog.

We hadden in het Nederlands geen woord dat het omgekeerde van *heimwee* uitdrukt: het verlangen om weer op reis te gaan, tot de luisteraars van radio Klara het woord *wegwee* suggereerden. Hetzelfde gebeurde met het latje dat je op de transportband aan een kassa legt om je boodschappen te begrenzen. Dat heet nu *beurtbalkje* en het woord is zelfs opgenomen in Van Dale.

Een gat in de taal valt vaak pas op, als er in andere talen wel een woord voor is. Vertalers en makers van tweetalige woordenboeken staan dan ineens voor een probleem. Meestal wordt dat gat dan gevuld door het vreemde woord te adopteren tot een leenwoord. Zo komen we aan het werkwoord *klunen* (uit het Fries: op schaatsen een stukje weg op het land afleggen waar het ijs te slecht is) en aan de *aha-erlebnis* (uit het Duits: het plezier als je plots een inzicht hebt gekregen).

Dat de invoer van vreemde woorden niet automatisch gaat, bewijst het geval *sibling*. In het Nederlands hebben we wel *ouders* en *kinderen*, maar geen woord voor 'broers-en-zusters'. In het Engels hebben ze *siblings*, in het Duits *Geschwister*. In het Nederlands hebben we een gat in de taal.

12. WELKE WOORDEN GEBRUIKEN WIJ HET MEEST?

Dat kan gemakkelijk worden geteld als je bijvoorbeeld bedoelt: welke woorden komen het meest in de krant, of op het internet, of in romans. Gesproken woorden zijn daar niet bij.

Het boek *Stijlwijzer* van P.J. van der Horst geeft dit overzicht van meest geschreven woorden in het Nederlands:

de, van, een, en, het, in, is, te, niet, op, dat, die, voor, hij, ik, zijn, was, aan, ook.

De meest voorkomende zelfstandige naamwoorden:

mensen, tijd, man, jaar, plaats, vrouw, leven, dag, aantal, werk.

De meest gebruikte bijvoeglijke naamwoorden:

groot, nieuw, goed, laatst, klein, later, lang, heel.

De meest gebruikte werkwoorden:
zijn, hebben, worden, zullen, kunnen, moeten, zeggen, komen, maken, doen.

13. WAAR KOMT HET WOORD NEDERLANDS VANDAAN?

Het heeft geen haar gescheeld of onze taal werd *Nederduits* genoemd. Dat komt zo.

Tot aan de zeventiende eeuw bestond er in ons gebied geen standaardtaal. De dialecten liepen in elkaar over zonder scherpe grenzen. In elk dorp werd een taal gesproken die lichtjes afweek van de taal in de buurdorpen. Pas later is men die talen gaan indelen in groepen.

Het Zeeuws, Hollands, Vlaams en Brabants waren Nederfrankische dialecten, en ze behoorden tot de groep van het Westgermaans, waar ook het Engels, het Fries en het Duits uit voortgekomen zijn.

Vanaf de vierde eeuw deed zich de 'tweede Germaanse klankverschuiving' voor. Mensen begonnen hun taal lichtjes anders uit te spreken. In plaats van *t* gingen ze *s* zeggen (van *straat* naar *Strasse*) en *p* werd *pf* (van *paard* naar *Pferd*). De 'mode' begon in het zuiden van Duitsland en verspreidde zich als een vloedgolf naar het noorden en het westen. Maar op een bepaalde plaats stopte ze, waardoor er twee onderscheiden groepen kwamen: in het noorden de Nederduitse (*straat*) en in het zuiden de Hoogduitse (*Strasse*).

Tegelijk bestond in de middeleeuwen bij ons het woord *Diets* of *Duyts*, wat betekende 'taal van het volk', 'moedertaal'. Alles wat niet Latijn was, noemden de mensen toen zelf *Diets*. Daardoor is er verwarring ontstaan en gingen sommige taalkundigen zeggen dat de oude vormen van het Nederlands behoorden tot die Nederduitse dialecten. Dat werd toen zelfs de gewoonte en er verschenen nog heel lang boeken in het *Nederduyts*, bijvoorbeeld in de zeventiende eeuw de werken van de wetenschapper Simon Stevin.

Het woord *Nederlands* komt voor de eerste keer voor als titel in een boekje dat in Antwerpen gedrukt werd in 1514: *Pronosticatie van den jare 1514 uten overlantschen ghetrocken in den nederlantschen*. Met 'overlands' werd Hoogduits bedoeld. Het is waarschijnlijk ook in de zuidelijke provincies dat het woord *Nederlands* eerst populair wordt. In 1550 schrijft de Gentenaar Joos Lambrecht zijn *Nederlandsche Spellijnghe*. In

dezelfde periode waren soms ook de provinciale varianten als *Vlaams* of *Hollands* gangbaar voor het geheel. En tegelijk bleef de benaming *Nederduits* in gebruik tot de negentiende eeuw.

Dat het zo lang geduurd heeft om een goede naam vast te leggen voor onze taal, heeft zo zijn gevolgen gehad. In het Engels noemen ze onze taal nog altijd *Dutch*.

14. WAT IS HET OUDSTE NEDERLANDSE WOORD?

Dat weten we niet. We kunnen wel op zoek gaan naar het eerste woord dat werd opgeschreven. Volgens de etymologe Nicoline van der Sijs is dat te vinden in de *Historiae* van de geschiedschrijver Tacitus. Die vermeldde in 107 na Christus het woord *vadam*, wat volgens hem het woord was dat de Germaanse stammen in onze gebieden gebruikten voor wat we vandaag een *wad* noemen, een doorwaadbare plaats.

Na *wad* zijn de oudst bekende woorden volgens Van der Sijs *twee* (tussen 222 en 235 opgetekend) en *trecht* (rond het jaar 300, met de betekenis 'overvaart' en nog te herkennen in woorden als *Utrecht*).

Daarbij moet opgemerkt worden dat voor het jaar 400 nog geen sprake was van welk Nederlands dan ook. In het gebied dat Tacitus bezocht, werd Germaans gesproken. Als je wacht tot na de opdeling van het Westgermaans in Oudengels, Oudfries, Oudnederlands, Oudsaksisch en Oudhoogduits, kom je bij *ann*, de verleden tijd van *unnan*, wat 'gunnen' betekende. Dat is rond 450 opgeschreven en zou dus het oudste Nederlandse woord kunnen worden genoemd.

Nog enkele oude woorden met hun geboortjaar:

639: *zaal*

698-699: *mond*

701-800: *acht, ander, boom, borst, dorpel, duizend, geit, haan, hand, negen, oor, tien, twaalf, vee, vogel, zes, zeven*

741: *hout*

776-800: *duivel, geest, geloven, god, heilig, ik, vader, werk, woord, zoon*

777: *schoot*

790-793: *gouw, noord*

793: *eend, woud, zee*

15. WAT IS DE OUDSTE NEDERLANDSE ZIN?

Het bekende *Hebban olla vogala nestas hangunnan hinase hic enda thu wat unbidan we*

nu ('Alle vogels zijn al aan het nestelen, behalve jij en ik; waar wachten we nog op?') is niet het oudste Nederlandse zinnetje. Je zou het wel het oudste literaire zinnetje kunnen noemen, want het komt waarschijnlijk uit een soort liefdesgedicht dat een monnik rond 1100 op een stuk perkament zou hebben neergekrabbeld om zijn pas gesneden ganzenveer uit te proberen. Er wordt trouwens aan getwijfeld of het wel Nederlands is, want die pennentrek gebeurde in het graafschap Kent.

Het oudste Nederlands is volgens de redactie van het *Oudnederlands Woordenboek* een stukje uit de Salische wet (begin zesde eeuw). Daarin staat een officiële verklaring die iemand moest afleggen om een laat (een halfvrije slaaf) vrij te laten: *maltho thi afrio lito* ('ik zeg je: ik maak je vrij, halfvrije').

Enkele andere oude Nederlandse zinnen: *Gelobistu in got alamehtigan fadaer* ('Geloof je in God de almachtige vader?' - doopgelofte uit het eind van de achtste eeuw). *Visc flot aftar themo uuatere* ('Een vis zwom in het water' - negende-eeuwse paarden- en wormbezwering)

An auont in an morgan in an mitdon dage tellon sal ic in kundon, in he gehoron sal ('s Avonds en 's morgens en 's middags zal ik vertellen en verkondigen, en hij zal horen' - Wachtendonckse Psalmen, tiende eeuw)

16. DE GROOTSTE TAAL TER WERELD EN DE KLEINSTE

Chinees is de moedertaal van 1,3 miljard mensen. Bijna een op de vijf aardbewoners spreekt het dus. Daarbij moeten we zeggen dat 'het' Chinees eigenlijk een verzamelnaam is van een heleboel verschillende talen.

De tweede plaats wordt op een haar na gedeeld door het Spaans (329 miljoen) en het Engels (328 miljoen). Op de derde plaats staat het Arabisch (221 miljoen), op de vierde het Hindi (182 miljoen) en op vijf het Bengali (181 miljoen).

We hebben het hier over moedertaalsprekers. Als we ook mensen tellen die later in hun leven een taal geleerd hebben, staat het Engels er gunstiger voor. Volgens sommige schattingen zijn er zeker twee miljard men-

sen die Engels beheersen, en daarmee zou het wél de grootste taal ter wereld zijn.

Er zijn volgens recente tellingen 133 talen die nog door minder dan tien mensen worden gesproken. Een bekend voorbeeld was het Eyak, een Eskimotaal die nog gesproken werd door één moedertaalspreker: Marie Smith, die op 21 januari 2008 is overleden. Het Dyrbal wordt nog gesproken door vijf mensen in het noordoosten van Queensland (Australië) en in hetzelfde gebied spreken nog een kleine 100 mensen het Unserdeutsch, een taal die op het Duits is gebaseerd.

17. NEDERLANDS IS GEEN KLEINE TAAL

Het Nederlands staat volgens recente tellingen op de 42ste plaats in de wereldranglijst. Dat lijkt misschien laag, maar als je bedenkt dat er ruim zesduizend talen in de wereld gesproken worden, dan valt dat mee: het Nederlands zit in het ene procent van de grootste talen.

Dat komt doordat er naast de 6 miljoen Vlamingen die Nederlands spreken, ook nog eens ruim 16 miljoen Nederlanders zijn en een half miljoen Surinamers. Samen dus ongeveer 23 miljoen. Vergelijk dat met het Grieks (13 miljoen), het Zweeds (8 miljoen) en het Deens (5 miljoen).

Maar er zijn andere manieren om de grootte van een taal te tellen, behalve het aantal moedertaalsprekers. In 2008 stelden Franse wetenschappers een lijst voor van de 'belangrijkste' talen van de wereld. Zij namen onder meer deze factoren in rekening: aantal sprekers, landen waar de taal officieel is, artikelen in Wikipedia, aantal literatuurprijswinnaars, kinderaantal per vrouw, ontwikkelingsgraad, internetgebruik, aantal vertalingen van en naar de taal.

Dit is het resultaat:

1. Engels
2. Frans
3. Spaans
4. Duits
5. Japans
6. Nederlands
7. Arabisch
8. Zweeds
9. Italiaans
10. Deens

18. NEDERLANDS OP HET WEB

Hoe groot is het Nederlands op het wereldwijde web? Die vraag is moeilijk te beantwoorden. Maar volgens sommige statistieken zou 2,4 procent van de internetpagina's Nederlandstalig zijn. Dat ziet er bescheiden uit, maar het is niet niks. Het Russisch haalt bijvoorbeeld maar 2,7 procent.

De grootste taal op internet is het Engels, met 35,2 procent. Het wordt op een afstand gevolgd door het Chinees, met 13,7 procent. Experts zien het Chinees snel oprukken en verwachten dat het binnen vijf tot vijftien jaar ook digitaal groter zal zijn dan het Engels. Achter het Nederlands, dat op de elfde plaats staat, komen talen als het Maleis, Arabisch en Pools.

Het tijdschrift *BiZReport* keek begin dit jaar naar twitterberichten ('tweets') en vond dat die ook vooral in het Engels geschreven zijn (50%). Daarna komen Japans (14%), het Portugees (9%), het Maleis (6%) en het Spaans (4%). Het Nederlands prijkt met zo'n 1,5 procent op de zevende plaats, na het Italiaans en vóór het Duits.

Hoe kan het dat het Nederlands op internet tussen grote wereldtalen te vinden is? Een belangrijke omstandigheid is dat Vlaanderen en Nederland zeer welvarende landen zijn, met een hoog percentage computer- en internetgebruikers.

19. UIT WELKE TAAL KOMEN DE MEESTE LEENWOORDEN?

Uit het Engels, zul je misschien denken. De laatste jaren is dat zeker zo, denk maar aan alle computertermen, woorden uit de media, het sociale leven en de sport. Maar in het *Etymologisch Woordenboek* (1997) van Van Dale is 68,8% van de leenwoorden van Romaanse oorsprong (voornamelijk Frans en Latijn); 10,3% komt uit het Engels en 6,2% uit het Duits. De Franse woorden hebben we vooral in de negentiende eeuw opgeraapt. Ze gaan over wetenschap, kenmerken van mensen, en overheid. In dezelfde eeuw haalden we nog veel Latijnse woorden binnen, vooral voor de wetenschap en religie. Duitse leenwoorden zijn over het algemeen iets jonger. Ze gaan over de menswetenschap, de positieve wetenschap en de overheid.

Deze schatting wordt bevestigd door een steekproef die etymologe Nicoline van der Sijs deed met de eerste vier pagina's van een willekeurig gekozen editie van *NRC Handelsblad*. Hier bleek zelfs 82,1% van de leenwoorden van Romaanse herkomst, tegen 7,4% voor het Engels en 6,8% voor het Duits. Voorts bleek dat 16,2% van alle gebruikte woorden een leenwoord was.

20. MET WELKE LETTER BEGINNEN DE MEESTE WOORDEN?

Dat kun je tellen in een woordenboek, en in een elektronisch woordenboek gaat dat het snelst. Bijna 11% van woorden uit de woordenlijst van de elektronische Van Dale begint met de letter *s*. Dat is duidelijk meer dan met de *b* (7,6%), de *k* (7,2%) en de *v* (6,9%), die hun succes als beginletter deels te danken hebben aan voorvoegsels als *be-* en *ver-*.

De eerste klinkers zijn de *a* (5,9%) en de *o* (5,3%), die in de totaalijst respectievelijk op de zesde en de zevende plaats staan. Doordat er veel voorvoegsel met deze letters zijn (*aan-*, *achter-*, *af-*, *anti-*, *op-*, *om-*, *on-* en *over-*), blijven ze de *e* (2,1%) ver voor – en dat terwijl de *e* de frequentste letter van het Nederlands is. Slechts 0,11% van onze woorden begint met een *q* en 0,04% met een *x*. Het slechtst af is de *y*: niet meer dan 0,03% van onze woordenschat begint met die letter.

21. NEDERLANDSE WOORDEN IN HET RUSSISCH

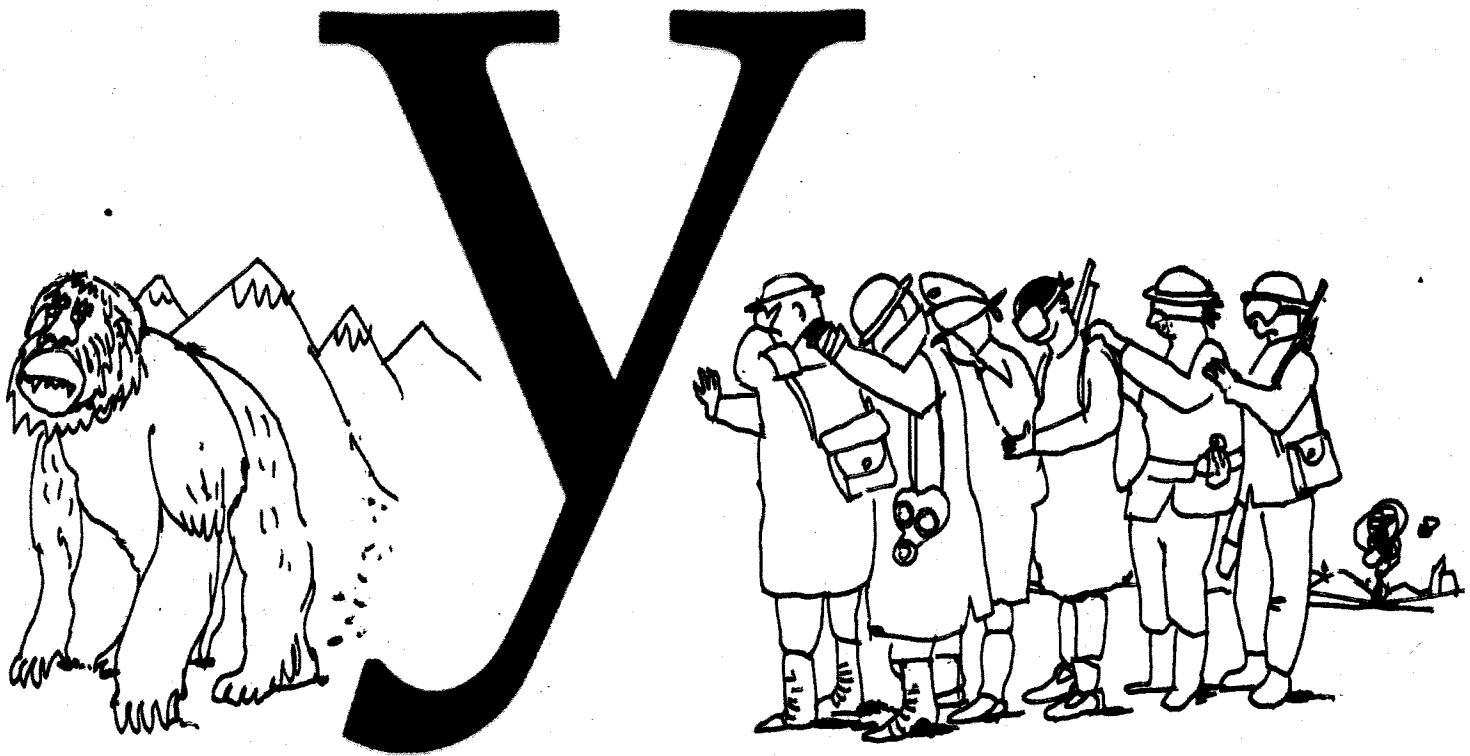
Het Nederlands heeft opvallend veel woorden uitgeleend aan het Russisch. Veel van die woorden kun je zelfs nog goed herkennen. Het gaat vooral om woorden die met zeevaart en visserij, met schepen en met gebouwen te maken hebben. Bijvoorbeeld *admiraal* (admirál), *dek* (dek), *galerij* (galleréi), *kajuit* (kajúta), *ansjovis* (aněóus), *baars* (berš).

De meeste Nederlandse woorden vind je natuurlijk in de talen rondom ons. Met die mensen zijn de contacten altijd het grootst geweest. Maar het valt op dat er meer Nederlandse woorden in het Russisch zijn dan bijvoorbeeld in het Japans of het Schots en zelfs dan in het Duits. Dat kan komen door de invloed van één man, tsaar Peter de Grote. In de laatste jaren van de zeventiende eeuw bezocht hij de Republiek der Nederlanden. Hij nam Nederlandse handwerkslieden mee naar de nieuwe stad Sint-Petersburg, vooral scheepslieden en architecten. Daarna bleven er goede contacten bestaan tussen Rusland en de Nederlanden.

22. NEDERLANDS LEREN IN SIBERIË

In Kemerovo aan de Kemerovskij Gosudarstvennij Universitet kun je Nederlands studeren. Kemerovo ligt in het midden van Siberië. De stad is vooral bekend om haar steenkool. Kemerovo was oorspronkelijk een internationale kolonie. Ze ontstond uit de gedachte van de eerste Sovjetleider, Vladimir Lenin, om de rijke natuurlijke hulpbronnen van Siberië te ontginnen met modern westers management. De kolonie werd geleid door Nederlandse en Amerikaanse ingenieurs. Zo zijn in de jaren twintig van de vorige eeuw de allereerste wijkjes ontworpen door de Nederlandse architect Han van Loghem. Enkele gebouwen van hem zijn nog steeds in Kemerovo te zien, bijvoorbeeld typisch Nederlandse rijtjeshuizen, die de Russen *kolbasa's* ('worsten') noemen.

Nu studeren elk jaar een achttal studenten Nederlands als bijvak aan de universiteit van Kemerovo. Ze doen dat omdat ze hopen werk te scheppen uit de goede verhouding van hun stad met Nederland, of uit culturele belangstelling, of uit historische nieuwsgierigheid. Of gewoon omdat Nederlands voor hen een heel verre en vreemde taal is, en dat heeft ook z'n charme.

23. GEEN NEDERLANDS IN ZUID-AFRIKA

Ongeveer 13 procent van de bevolking van Zuid-Afrika spreekt een taal die wij hier aardig goed begrijpen. Maar Nederlands is het niet. Het Afrikaans is een zustertaal van het Nederlands. Het ontstond uit de taal van Zuid-Hollandse en Zeeuwse kolonisten die zich in de Kaapkolonie vestigden na de stichting van Kaapstad in 1652.

Het Afrikaans lijkt een beetje op het dialect van Zeeland. Er zijn wel een paar eigenaardigheden. Het maakt negatieve zinnen met een dubbele ontkenning, zoals in 'ik het dit nie gedaan nie'. Er zijn geen woordgeslachten en de vervoeging van werkwoorden is zeer beperkt: ik ben = *ek is*; jij bent = *hy is*; hij is = *hy is*.

Veel Nederlandstaligen zijn jaloers op de mooie nieuwvormingen die het Afrikaans heeft in plaats van leenwoorden. Bijvoorbeeld deze computertermen: *rekenaar* (computer), *inmandje* (inbox), *aanlyn* (online), *inprop* (plug-in), *kortpad* (shortcut), *stroofpos* (spam).

24. NEDERLANDS DE ENIGE OFFICIËLE TAAL?

In België wordt Nederlands, Frans en Duits gesproken (en nog een heleboel andere niet-officiële talen). Dat is niet uitzonderlijk. Meertaligheid is de regel, met Papoea-Nieuw-Guinea als recordhouder: daar worden niet minder dan 830 talen gesproken. En het land heeft maar vier miljoen inwoners!

Er zijn wel landen met maar één taal. Vaticaanstad, bijvoorbeeld, of Noord-Korea. Maar over het algemeen spreekt de overheid meer dan één taal. Er is maar één land waar alleen het Nederlands de officiële taal is.

Dat is niet Nederland. Want in de provincie Friesland (Fryslân) is ook het Fries een officiële taal. Het is wel Suriname. Vreemd genoeg net het land waar behalve het Nederlands het grootste aantal andere talen gesproken wordt: zo'n twintigtal. In zeventig procent van de gezinnen wordt Nederlands gesproken, maar andere grote talen zijn het Sranantongo, het Surinaams-Hindoestaans en het Javaans.

25. BARVODSEXNYMFZWIJGPLICHTJUK

Het vreemde woord hierboven betekent: de moeilijkheid om te blijven zwijgen over...

Nee, het betekent helemaal niets. Maar het zou kunnen bestaan, want het is een samenstelling volgens de regels van de kunst. En wel een heel unieke. Het woord bevat elke letter van het alfabet één keer (waarbij de *ij* en de *y* als verschillende letters tellen). Zulk woord wordt een **isogram** genoemd (*isos*: gelijk; *gramma*: teken).

Strikt genomen is een isogram een woord waarin elke letter even vaak voorkomt, maar gewoonlijk wordt daarmee bedoeld: één keer.

Isogrammen met weinig letters kan iedereen bedenken. Als je probeert er meer dan tien letters in te stoppen wordt het moeilijker. Hieronder een rij isogrammen, verzonden door P. van Caldenborgh, waarin elk woord één letter meer telt dan de al gebruikte:

u
ui
rui
ruin
ruïne urines
rasuïen
uilenras
stalruïne truienhals
nachtluïers
nachtsluïmer
nachtsluïmerij
ijsrumklachten
rijkeluisonmacht
foklijnruïtschema

rijksmachtgolfunie
zakschrijftuigmolen
schrijfblokmuisengat
blokschriftnagumwijze
opschriftblankgumwijze
bomknopwijzevlugschrift
zwijnmopvlugschriftbakje
zwijnkampvlugschriftboxje
bravosexnymfzwijgplichtjuk
barvodsexnymfzwijgplichtjuk

26. HIPPOPOTOMONSTROSES-QUIPEDALIOFOBIE

In de medische en psychologische wetenschappen worden vaak woorden gemaakt met elementen uit het klassieke Latijn of Grieks. Het voordeel is dat al die woorden te begrijpen zijn voor wie de elementen kent. Alle woorden op *-itis*, bijvoorbeeld, duiden op een aandoening, meestal een ontsteking, terwijl alles op *-ose* ook een ziekte is, maar niet het gevolg van een ontsteking.

Veelgebruikt zijn ook de achtervoegsels *-fobie* en *-manie*. Het eerste duidt op overdreven angst, het tweede op ziekelijke belangstelling. Enkele voorbeelden van fobieën uit Wikipedia:

Arachnofobie: angst voor spinnen
Aviofobie: vliegangst
Bathofobie: dieptevrees
Claustrrofobie: engtevrees
Glossofobie: angst voor het spreken in het openbaar
Homofobie: afkeer van homoseksuelen
Hydrofobie: watervrees
Hippopotomonstrosesquipedaliofobie: angst voor lange woorden
Mysofobie: smetvrees
Necrofobie: angst voor lijken
Paraskevidekatriafobie: angst voor vrijdag de dertiende
Tachofobie: angst voor snelheid
Taphefobie: angst om levend begraven te worden
Toxicofobie: angst voor vergiftiging
Triskaidekafobie: angst voor het getal 13
Xenofobie: angst voor vreemdelingen
Zoöfobie: angst voor dieren

27. AUTOLOGIE

Wat is er vreemd aan het woord *tifkout*? Dat het is wat het uitdrukt. Het verschijnsel heet autologie en de woorden zijn zelfvervullers. Daar zijn nog interessante voorbeelden van:

elfletterig
English
HOOFDLETTERS

isogram
kort
naamwoord
Nederlands
verkleinwoordje
vijflettergriegig
woord

28. MORSDOOD

Samengestelde woorden bevatten soms merkwaardige koppeltjes van woorden. Je staat er niet bij stil, maar in *volledig*, *basalt*, *meermin*, *boosaardig* en *leedvermaak* spreken de twee delen elkaar tegen.

Kun je ook achterhalen wat er aan de hand is met *morsdood*, *Waterloo*, *brandmerk* en *kindvriendelijk*?

29. EEN NEDERLANDSE SNELLE VOS

The quick fox jumps over the lazy dog. Dat zinnetje moest je eindeloos herhalen als je vroeger blind leerde typen. Het voordeel was dat elke letter van het alfabet erin voorkwam. Zo een zin heet een **pangram** (*pan*: alles, *gramma*: teken).

Er bestaan ook Nederlandse pangrams. De Nederlandse krant *Het Parool* schreef eind 1977 een prijsvraag uit, en onder meer deze zinnen kwamen binnen:

Ik gaf z'n quasi sexy vrouw acht bedlampjes.
Lex bederft uw quiz met typisch vakjargon.
Ach, yoghurt is 'n exquis drankje, proef zelf waarom 't u bevalt.

De export blijft qua omvang typisch zwak.
Zelfs Coby vindt het exportquotum wijn karig.

30. TAAL IS ALTIJD IN BEWEGING

Wat we Nederlands noemen, is veel minder een eenheid dan we vaak denken. Met een lichte overdrijving zou je kunnen zeggen dat iedereen zijn eigen Nederlands spreekt. Een bakker spreekt anders dan een postbode, een meisje anders dan een jongen, iemand uit Antwerpen anders dan iemand uit Suriname, een achtjarige anders dan een dertigjarige, een arme anders dan een rijke...

Met 'anders spreken' wordt dan bedoeld: andere woorden gebruiken, ze anders uitspreken, een ander type van zinnen maken en soms zelfs andere grammaticale regels toepassen. Kortom: het Nederlands is, zoals alle

talen, eigenlijk een abstract begrip dat je zou kunnen omschrijven als 'de verzameling van de talen die in ons gebied te horen zijn'.

Daarbij komt nog dat die 'talen' voortdurend veranderen. Op elk moment komen er woorden bij en worden uitdrukkingen populair, terwijl er weer andere verdwijnen of tijdelijk uit de mode geraken.

Dat gebeurt zelfs met regels die volgens taalgebruikers op een bepaald ogenblik met beton zitten vastgegoten in de Nederlandse taal. Neem de werkwoorden. Die verdelen we in zwakke (*werken* – *werkte* – *gewerkt*) die een verleden tijd krijgen met *-de/te* en een voltooid deelwoord op *-d/t*, en sterke (*lopen* – *liep* – *gelopen*) waarvan vooral de klinikerwisseling opvalt.

Nogal wat mensen zullen spontaan denken dat die sterke werkwoorden afwijken van de regel. Maar dat is niet zo. Specialisten in de geschiedenis van onze taal zijn erachter gekomen dat de sterke werkwoorden vroeger de regel waren. In het Germaans waren alle werkwoorden sterk. Zo was de correcte vervoeging aanvankelijk *wassen* – *wies* – *gewassen* en *lachen* – *loeg* – *gelachen*. Pas in de middeleeuwen ging men zeggen *wassen* – *waste* – *gewassen* en *lachen* – *lachte* – *gelachen*. Dat er iets vreemds is aan deze werkwoorden zie je nog aan het voltooid deelwoord, dat niet eindigt op *d* of *t*, maar op *-en*.

De zwakke werkwoorden zijn hun carrière dus begonnen als taalfout. Maar in de loop van de middeleeuwen maakten ze al de meerderheid van de werkwoorden uit en daarna ging het snel. De regelmaat van zwakke werkwoorden is in het hedendaagse Nederlands zo krachtig dat kinderen moeten leren dat het niet *slaapte* is, maar *sliep* en niet *zingde*, maar *zong*.

Hoe gaat zo'n verandering? Eerst heb je bijvoorbeeld een generatie die zegt: *ik wies*. Dan beginnen sommigen *ik waste* te zeggen. Die eerste generatie vindt dat natuurlijk fout, om niet te zeggen kinderachtig. Ze wijst de jongeren op die fout en sommige jongeren gaan ook *ik wies* zeggen. Maar de vorm *ik waste* kan toch niet helemaal worden uitgeroeid. Jaren later blijken de twee naast elkaar te bestaan zonder dat de nieuwe vorm nog als fout wordt aangemerkt. Maar in taal blijven twee vormen die precies hetzelfde voorstellen zonder nuanceverschil, meestal niet naast elkaar bestaan. En doorgaans is het de gemakkelijkste vorm die overblijft. In dit geval: *ik waste*, want die is volgens de regels van de meeste andere werkwoorden.

Conclusie: wat vandaag geldt als een taalfout, kan morgen net de correcte vorm zijn. Nou ja, morgen, doorgaans is het een proces van eeuwen.

31. MARTINE SPREEKT HET MOOISTE NEDERLANDS

Vorig jaar hield de Nederlandse Taalunie een enquête bij duizend Nederlanders, Vlamingen en Surinamers. Het ging over variatie in de Nederlandse taal. Een van de vragen was: wie spreekt volgens u het mooiste Nederlands? De Nederlanders moesten een Nederlander aanwijzen, de Vlamingen een Vlaming en de Surinamers een Surinamer.

In Vlaanderen won VRT-nieuwsanker Martine Tanghe op overtuigende wijze de poll. In Nederland nieuwslezer Philip Freriks en in

Suriname nieuwslezeres Anne-Marie Sanches.

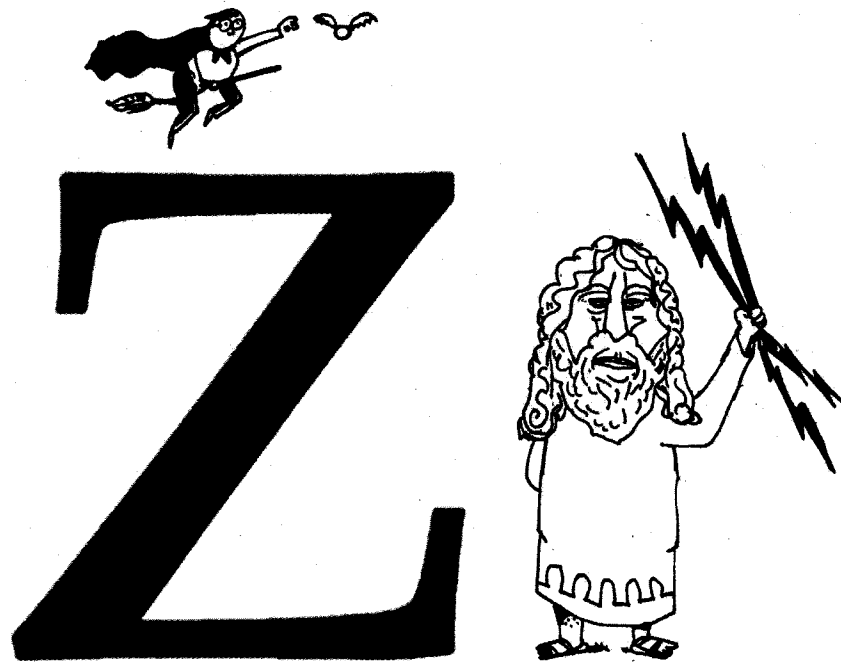
Dat Martine Tanghe en Philip Freriks op het schavotje mochten klimmen, zal wel te maken hebben met het Groot Dictee der Nederlandse Taal. Sinds ze dat samen presenteren, gelden ze voor veel mensen als dé manier waarop het moet. De reactie van Freriks was dan ook: 'Dit is bijna te zwaar om te dragen. Ik zal nauwelijks nog mijn mond durven open te doen.'

32. HET GROOTSTE WOORDENBOEK TER WERELD

Het omvangrijkste woordenboek ter wereld beschrijft niet het Chinees, het Arabisch of het Engels, maar het Nederlands. Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT)* beschrijft de betekenis van alle woorden die in

Nederlandstalige geschreven bronnen vanaf het jaar 1500 tot het jaar 1921 voorkomen. Het eerste deel (van *A* tot *Aanhaling*) verscheen in 1864, en het duurde bijna 135 jaar voor het negenentwintigste en laatste deel (van *Zuid* tot *Zythum*) in 1998 van de persen rolde. De oplage was erg beperkt: zo'n achthonderd exemplaren. Het boek was dan ook zo goed als onbetaalbaar voor particulieren. Maar vandaag kan iedereen het gratis raadplegen via internet.

Met zijn 45.800 bladzijden en ruim 400.000 trefwoorden is het *WNT* groter dan de befaamde *Oxford English Dictionary* of het *Deutsches Wörterbuch* van de gebroeders Grimm. Dat komt ook doordat van elk woord de oudste vindplaats met een citaat wordt opgenomen, en bij elke betekenis staan dan nog eens citaten en verwijzingen. De spelling van het *WNT* is niet meer van vandaag. Ze werd in 1863, even voor de aanvang van het redactiewerk, speciaal voor dit woorden-

Van Dale woordenboeken

Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands
74,50 euro i.p.v. 99 euro

Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands
37,50 euro i.p.v. 42,50 euro

Bestel nu op www.standaardshop.be

dS De
Standaard
SHOP

tot
-24,50 euro
korting

aanbod geldig tot 3 november 2010

boek vastgelegd door de eerste redacteuren, Matthias de Vries en L.A. te Winkel. Het boek wordt dan ook niet meer gebruikt om de vorm van een woord te controleren, maar vooral om na te gaan hoe de betekenis is geëvolueerd.

Zo kun je bijvoorbeeld in het lemma *stom* nagaan dat het woord in de oudste bronnen uitsluitend 'niet sprekend' betekent en pas op het einde van de negentiende eeuw de betekenis 'dom' kreeg. Je vindt er ook dat het woord *vliegtuig* voor het eerst opduikt in 1663, en dat we al in 1515 wisten wat een *man-go* is.

ONLINE
<http://gtb.inl.nl>

33. VLAMINGEN TRAGER DAN NEDERLANDERS

Drie Vlaamse taalkundigen hebben een bewijs gevonden voor wat iedereen al dacht: dat Nederlanders sneller praten dan Vlamingen. Ze vergeleken veertig uur spraak door tachtig Nederlandse en tachtig Vlaamse moedertaalleerkrachten. Daarvoor gebruikten ze het *Corpus Gesproken Nederlands*, een verzameling bandopnames die volledig uitgeschreven zijn én voorzien van aantekeningen. Ze telden hoeveel lettergrepen de leraren gemiddeld uitspraken per minuut. Als iemand zei 'op een geven ment', werden toch de zeven lettergrepen geteld van 'op een gegeven moment'.

Alle proefpersonen samen produceerden gemiddeld 4,63 lettergrepen per seconde. Maar de verschillen per regio waren opvallend. De gemiddelde Nederlander klokte af met 5,05 lettergrepen per seconde, terwijl de

Vlaming bleef steken op 4,22. Dat is maar liefst 25 procent trager.

Dat neemt niet weg dat er zowel binnen Nederland als Vlaanderen verschillen in spreeknelheid zijn. Zo spreekt men in de Randstad sneller (5,42 lettergrepen per seconde) dan in de rest van Nederland. In Vlaanderen zijn de inwoners van de provincie Oost-Vlaanderen kampioen, met 4,43 lettergrepen. De Limburgers spreken, niet onverwacht, het traagst: 4,19 lettergrepen.

En er kwamen nog meer details naar boven. In tegenstelling tot de alledaagse indruk, spreken mannen sneller dan vrouwen. En jongeren spreken sneller dan ouderen. Hoe dat te verklaren is, is weer stof voor later onderzoek.

ANTWOORDEN QUIZ BLZ. 12

1. b. Een dialect is een taal. Er is dus geen (in *baby*), niet als /j/.
2. b. Als spreekwoorden altijd de waarheid spreken, dan zouden ze elkaar niet tegenoverstellen. En dat is toch het geval. Bijvoorbeeld: *Waar rook is, is vuur*, dat het omgekeerde zegt van *Schijn bedriegt*. Andere tegenspraak is er in deze spreuk: *Litgesteld is niet verloren*. - *Van uitstel komt afstel*.
3. a. Er bestaat geen instantie die beslist wat goed Nederlands is. Dat doen de taalgebruikers zelf, een beetje zoals bezoekers aan een festival bepalen hoe je je hoort te gedragen bij zo'n gelegenheid. Er zijn wel mensen die het gebruik van woorden en van constructies optekenen in woordenboeken en grammaticas. Maar zij beschrijven de taal die de meeste mensen gebruiken; ze schrijven niets voor. De Nederlandse Taalunie legt alleen de spelling vast voor de overheid en het onderwijs.
4. a. Je zou de *ij* kunnen beschouwen als een combinatie van *i* en *j*. Maar dan zouden we het woord *IJsland* met een kleine *j* schrijven. De *ij* moeten we dus zien als één letter. Die verschilt van de *y*. Die spreken we immers uit als /j/ (in *cowboy*) of als /ie/.
5. a. Gek genoeg is het woord *bliksem* (900-1000) zo'n tweehonderd jaar ouder dan het woord *donder* (1240). Tenminste, als we mogen afgaan op de oudste vindplaatsen van die woorden.
6. b. Het is omgekeerd: het Standaardnederlands is voortgekomen uit de dialecten, meer bepaald uit het dialect van Noord-Holland, met elementen van andere dialecten. b. Er is geen verband tussen bijvoorbeeld de klanken van het woord *mond* en het gebaar voor 'mond'. In gebarentaal wordt het begrip rechtstreeks omgezet in een teken met de hand. Het is wel zo dat in Nederland een gebarentaal gebruikt wordt, die verschildt van bijvoorbeeld de Franse, en zelfs van de Vlaamse.
8. a. Het Perzisch (de taal van Iran) is een Indo-Europese taal, net zoals het Nederlands en de meeste talen die in Europa gesproken worden. Het Fins behoort met het Fins, het Hongaars en het Turks tot de Finse-Oegrische talen. Die staan in de stamboom van talen verder van ons af.
9. b. Sommige oentelingen zien er heel-maal uit als Nederlandse woorden. Een voorbeeld: *fit*. Andere worden vertaald met inheemse woorden en zijn dan niet te herkennen als uithemms. Een voorbeeld is *we*.
10. b. Volgens het Nationaal instituut voor de statistiek is Noah de naam die het vaakst gegeven wordt aan pasgeboren jongens. (Tot 2008. Latere gegevens zijn nog niet beschikbaar.)
10. a. Volgens het Nationaal instituut voor de statistiek is Emma het zesde jaar na elkaar de naam die het vaakst gegeven wordt aan pasgeboren meisjes. (Tot 2008. Latere gegevens zijn nog niet beschikbaar.)
12. a. Volgens het Nationaal instituut voor de statistiek kwamen er in België eind 2008 33.329 verschillende voornamen voor jongens voor en 40.374 meisjesnamen. De populairste zijn respectievelijk Jean en Maria.
13. a. Als we een steepje mogen plaatsen: *astma-aanval, diama-aap, java-aap, maria-aanval, media-aandacht, na-aapster, valuta-aanloop*.
14. b. Jazzzanger en jazzzangeres.
15. a. De eerste woordenboeken waren tweetalige lijsten bedoeld om Latijn te leren.

AFLEVERING 5: QUIZ

Wat weet jij over taal? Doe de taalquiz!

Je vindt de antwoorden binnenin dit boekje, op blz. II.

1. Er is een groot verschil tussen een taal en een dialect.
a. waar
b. niet waar
2. Een spreekwoord bevat altijd een diepe waarheid.
a. waar
b. niet waar
3. Wie beslist wat goed Nederlands is?
a. geen enkele instantie
b. de Nederlandse Taalunie
4. De *ij* is een andere letter dan de *y*.
a. waar
b. niet waar
5. De bliksem is ouder dan de donder.
a. waar
b. niet waar
6. De dialecten zijn voortgekomen uit het Standaardnederlands.
a. waar
b. niet waar
7. Gebarentaal is een manier om Nederlandse woorden uit te beelden met gebaren.
a. waar
b. niet waar
8. Het Nederlands staat het dichtst bij
a. het Perzisch
b. het Fins
9. Een leenwoord ziet er altijd een beetje buitenlands uit.
a. waar
b. niet waar
10. De populairste jongensnaam in Vlaanderen vandaag is Jan.
a. waar
b. niet waar
11. De populairste meisjesnaam in Vlaanderen vandaag is Emma.
a. waar
b. niet waar
12. Er zijn in ons land meer meisjesnamen in omloop dan jongensnamen.
a. waar
b. niet waar
13. Er bestaan in het Nederlands minstens zeven woorden met drie keer een *a* achter elkaar.
a. waar
b. niet waar
14. Er bestaat in het Nederlands geen woord met drie keer een *z* achter elkaar.
a. waar
b. niet waar
15. Welk soort woordenboeken is het oudst:
a. vertaalwoordenboeken
b. verklarende woordenboeken